

שים לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות.
יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.

תורה שבעל פה

לקט מצוות, גמרא מסכת בבא מציעא,
משנה, אגדה, מספרות השו"ת, תפילה כמפגש

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון – לקט מצוות
א: {
פרק שני – גמרא מסכת בבא מציעא
פרק שלישי – תוכני תורה שבעל פה
30 נקודות – (15x2) – סך הכול – 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: חוברת דפים ממסכת בבא מציעא ובה מספר השאלון.

(בית הספר יספק חוברת זו לנבחנים בגמרא.)

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טייטה" בראש כל עמוד המשמש טייטה.
כתיבת טייטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

יש לענות על פרק ראשון או על פרק שני, לפי התכנים שלמדת.

השאלות

פרק ראשון – לקט מצוות

(70 נקודות)

אם בחרת בפרק זה, ענה על חמש מן השאלות 1-7 (לכל שאלה – 14 נקודות).

1. מצוות הלוואה לעני (סו)
 - א. מדוע מצוות הלוואה לעני "יותר חזקה ומחויבת ממצוות נתינת הצדקה"? כתוב שני טעמים. (7 נקודות)
 - ב. מצוות הלוואה לעני נלמדת מן הפסוק "אם כסף תִּלְוֶה את עמי" (שמות, כ"ב, כ"ד).
 - (1) מהו הקושי במילה "אם" שבתחילת הציווי?
 - (2) הסבר את התשובה של חז"ל על קושי זה.

(7 נקודות)
2. מצוות שמיטת קרקעות (פד)
 - א. בשורש מצווה זו כתב בעל ספר החינוך:

"... למען הסיר ולעקור ולשרש מרעיונו דבר הַקְדָּמוֹת אשר יאמינו הכופרים בתורה".

 - (1) הסבר מהו "דבר הקדמות" שבו מאמינים הכופרים בתורה.
 - (2) הסבר כיצד מצוות שמיטת קרקעות מסייעת להסיר, לעקור ולשרש את "דבר הקדמות".

(7 נקודות)

 - ב.
 - (1) הסבר טעם (תועלת) נוסף שכתב בעל ספר החינוך למצוות שמיטת קרקעות.
 - (2) הסבר כיצד טעם זה יכול לבוא לידי ביטוי באורח החיים של אדם שאינו חקלאי.

(7 נקודות)
3. שלא לאחר שכר שכיר (רל)
 - א. הסבר את שורש המצווה "שלא לאחר שכר שכיר". (4 נקודות)
 - ב. על פי מצווה זו, בעל הבית צריך לשלם לפועל בזמן.

כתוב שני מצבים שבהם בעל הבית אינו עובר על מצווה זו גם אם לא שילם לפועל בזמן. (6 נקודות)
 - ג. הסבר בלשונך מדוע אין לוקים על לאו זה. (4 נקודות)

4. מצוות כיבוד חכמים (רנו)

- א. מיהו "זקן אשמאי", ומדוע מצווה לכבד אף אותו? (5 נקודות)
- ב. אדם שמוצא אבדה של אביו ואבדה של רבו — באיזה מצב עליו להחזיר תחילה את אבדת אביו, ובאיזה מצב עליו להחזיר תחילה את אבדת רבו? (3 נקודות)
- ג. (1) בנוגע למורא רבו כתב בעל ספר החינוך: "ולא יכריע דבריו". הסבר איסור זה.
- (2) בעל ספר החינוך מבחין בין כבוד רבו ובין כבוד רבו המובהק. מי נחשב לרבו המובהק של אדם? (6 נקודות)

5. שלא להונות אחד מישראל בדברים (שלח)

- א. (1) "שלא יתלה עיניו על המקח בשעה שאין לו דמים" — הסבר את המקרה שבציטוט.
- (2) הסבר מדוע מקרה זה נכלל באיסור אונאת דברים. (7 נקודות)
- ב. על פי בעל ספר החינוך, כתוב דוגמה נוספת לאיסור אונאת דברים. (4 נקודות)
- ג. הסבר מדוע איסור אונאת דברים הוא "לאו שאין בו מעשה". (3 נקודות)

6. לקרות שמע פעמיים בכל יום (תכ)

- בתורה נאמר שזמני קריאת שמע הם "בשכבך ובקומך".
- א. חכמים למדו מן המילה "בקומך" מהי תחילת הזמן של קריאת שמע של שחרית ומהו סוף הזמן של קריאת שמע של שחרית.
- (1) על פי חכמים, מהי תחילת הזמן של קריאת שמע של שחרית?
- (2) על פי חכמים, מהו סוף הזמן של קריאת שמע של שחרית, ומדוע נקבע דווקא זמן זה? (5 נקודות)
- ב. על פי בעל ספר החינוך, מהי התועלת שבאמירת קריאת שמע גם ביום וגם בלילה? (4 נקודות)
- ג. "הקורא את 'שמע'... צריך לדקדק באותיותיה" — הסבר דין זה, וכתוב דוגמה אחת לדין זה, על פי בעל ספר החינוך. (5 נקודות)

7. לעבוד ה' יתברך בתפילה בכל יום (תלג)

- א. בנוגע למצווה זו כתב בעל ספר החינוך: "אף על פי שמצווה זו היא מהמצוות הכוללות... יש בזו כמו כן פרט...". הסבר מדוע מצווה זו היא מצווה כוללת, וציין מהו הפרט שיש במצווה זו. (5 נקודות)
- ב. כתב בעל ספר החינוך: "משורשי המצווה... כי הטובות והברכות יחולו על בני אדם כפי פעולתם". הסבר את דברי בעל ספר החינוך האלה, וכתוב כיצד דברים אלה באים לידי ביטוי במצוות התפילה. (6 נקודות)
- ג. מה הם שמות הברכות המיוחדות לתפילת מוסף של ראש השנה? (3 נקודות)

יש לענות על פרק ראשון א על פרק שני, לפי התכנים שלמדת.**פרק שני — גמרא — מסכת בבא מציעא**

(70 נקודות)

אם בחרת בפרק זה, ענה על חמש מן השאלות 8-16 (לכל שאלה — 14 נקודות).

שים לב: עליך לענות לפחות על אחת מן השאלות 13-16.**8. ייאוש שלא מדעת**

”יאווש שלא מדעת אביי אמר לא הווי יאווש ורבא אמר הווי יאווש”.

א. על פי הגמרא, יש שני מקרים שבהם אין מחלוקת בין אביי לרבא.כתוב אחד מן המקרים, והסבר מדוע אין מחלוקת ביניהם במקרה זה. (4 נקודות)**ב.** ”תא שמע הגנב שנטל מזה ונתן לזה וכן גזלן שנטל מזה ונתן לזה וכן ירדן שנטל מזה ונתן לזה מה שנטל נטל ומה שנתן נתן”.

בברייתא זו מוזכרים שלושה מקרים. הגמרא הקשתה מאחד מן המקרים שבברייתא על אחד מן האמוראים.

(1) מהו המקרה שבברייתא שממנו הקשתה הגמרא?**(2)** הסבר את הקושיה. בתשובתך ציין על מי מן האמוראים הקשתה הגמרא.

(5 נקודות)

ג. ”תרגמה רב פפא בלסטים מזוין”.

כתוב בלשונך את התירוץ של רב פפא, והסבר מדוע העמדה (אוקימתא) זו של הברייתא מתרצת את הקושיה.

(5 נקודות)

9. מציאה בבית מושכר**א.** ”אם היה משכירו לאחרים אפילו בתוך הבית הרי אלו שלו: ואמאי ליזיל בתר בתרא”.**(1)** הסבר את קושיית הגמרא שבציטוט.**(2)** הגמרא מחזקת קושיה זו באמצעות מקרה ודין שמוזכרים במשנה ”מעות שנמצאו לפני סוחרי בהמה...”.**I.** כתוב את המקרה ואת הדין שבאמצעותם הגמרא מחזקת את הקושיה.**II.** הסבר מדוע המקרה והדין שכתבת בתת-סעיף הקודם, א(2), הם חיזוק לקושיית הגמרא.

(9 נקודות)

ב. הסבר את התירוץ של ריש לקיש משום בר קפרא לקושיית הגמרא. היעזר ברש”י. (5 נקודות)

10. מציאה בפירות שקנה מחברו

א. "הלוקח פירות מחברו... ומצא בהן מעות..."

"אמר ריש לקיש משום רבי ינאי לא שנו אלא בלוקח מן התגר אבל בלוקח מבעל הבית חייב להחזיר".

ריש לקיש הבחין בין שני מקרים.

(1) על פי ריש לקיש, בנוגע לכל אחד מן המקרים, כתוב מיהו "חברו" ומהו הדין.

(2) נמק את הדין באחד מן המקרים.

(8 נקודות)

ב. "א"ל רב נחמן וכי בעל הבית בעצמו דשן".

(1) הסבר את הקושיה של רב נחמן.

(2) העתק את התירוץ של רב נחמן לקושייתו, והסבר תירוץ זה.

(6 נקודות)

11. סימנים דאורייתא או דרבנן

"איבעיא להו סימנין דאורייתא או דרבנן".

א. (1) "ת"ש אף השמלה הייתה בכלל כל אלו..."

כתוב מה הוכיחה הגמרא ממשנה זו, והסבר את ההוכחה.

(2) הגמרא דחתה הוכחה זו. הסבר את הדחייה שדחתה הגמרא.

(7 נקודות)

ב. "ת"ש אין מעידין אלא על פרצוף הפנים עם החוטם..."

(1) הסבר את המקרה ואת הדין שבציטוט.

(2) כתוב מה הוכיחה הגמרא ממשנה זו, והסבר את ההוכחה.

(7 נקודות)

12. אונאת דברים ואונאת ממון

א. "לא יתלה עיניו על המקח בשעה שאין לו דמים".

על איזה סוג אונאה מדובר בציטוט זה? נמק את תשובתך. (4 נקודות)

ב. מדוע דווקא בנוגע לאונאת דברים נאמר: "ויראת מא-להיך"? הסבר את תשובתך באמצעות דוגמה. היעזר ברש"י.

(4 נקודות)

ג. "דחזינא ליה דאזיל סומקא ואתי חיוורא".

(1) הסבר משפט זה. בתשובתך כתוב בנוגע למי נאמרה המילה "ליה".

(2) איזו מימרה בגמרא מוסברת באמצעות ציטוט זה, ומהו ההסבר של מימרה זו?

(6 נקודות)

בקיאות (ללומדים 8 דפי גמרא ורש"י)13. ייאוש שלא מדעת

א. "עודה הטל עליהן ושמח הרי זה בכי יותן נגבו אף על פי ששמח אינן בכי יותן".

(1) הסבר בלשונך את המקרה ואת הדין ברישא של הברייתא, ואת המקרה ואת הדין בסיפא של הברייתא.

(2) הגמרא הקשתה מברייתא זו על רבא.

הסבר את הקושיה. בתשובתך ציין מאיזה חלק של הברייתא הקשתה הגמרא – מן הרישא או מן הסיפא.

(9 נקודות)

ב. "א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי וכי מאחר דאיתותב רבא הני תמרי דזיקא היכי אכלינן להו".

הסבר את התירוץ של רב אשי לקושייתו של רב אחא בריה דרבא. (5 נקודות)

14. עד מתי חייב להכריז, ומה מכריז?

א. (1) "ועד מתי חייב להכריז עד כדי שידעו בו שכניו דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר שלוש רגלים ואחר הרגל

האחרון שבעה ימים כדי שילך לביתו שלושה ויחזור שלושה ויכריז יום אחד".

הסבר את הסתירה שבין משנה זו ובין המשנה "בשלושה במרחשוון שואלין את הגשמים...".

(2) בגמרא מובאים שלושה תירוצים כדי ליישב סתירה זו.

הסבר את התירוץ של אביי ואת התירוץ של רבא.

(7 נקודות)

ב. (1) "גלימא מכריז", "אבידתא מכריז" – כתוב מי מכריז, והסבר מה הוא מכריז בכל אחת משתי האפשרויות.

(2) "אמר רבינא שמע מינה כי מכריז גלימא מכריז" – הסבר כיצד הסיק זאת רבינא מן המשנה.

(7 נקודות)

עיון (ללומדים 6.5 דפי גמרא בתוספת עיון במקורות)

15. ייאוש שלא מדעת

א. שלושה אמוראים נכנסו לפרדס של מרי בר איסק, וקיבלו פירות מן האריס שלו.

(1) על פי בעלי התוספות, הסבר את הדעה של אממר ורב אשי, שאכלו מן הפירות האלה לפני שהגיע

מרי בר איסק, ואת הדעה של מר זוטרא, שלא אכל מהם.

(2) על פי בעלי התוספות, באיזה מקרה היה גם מר זוטרא אוכל מן הפירות שנתן האריס, ומדוע?

(8 נקודות)

ב. עיין בדברי הרב מרדכי אליהו שלפניך, וענה על השאלות שאחריהם.

והש"ך... כותב... : 'מדברי התוספות (בבא מציעא, כב, ע"א, ד"ה מר זוטרא) והגהת אשר"י והגהת מרדכי שם מבואר דאם אדם נותן לאכול לחברו מדבר שאינו שלו אלא של חברו, אף על פי שיודע שחברו יתרצה אסור לאוכלו דהלכה כאב"י דייאוש שלא מדעת לא הווי ייאוש, ואף על גב דהשתא ניחא ליה מעיקרא לא הווי ניחא ליה. ואי לאו דמסתפינא הייתי אומר שמותר וייאוש שלא מדעת שאני, שגם אחר כך אינו מייאש אלא משום שאינו יודע היכן הוא ובעל כורחו הוא מתייאש. אם כן אמרינן מעיקרא באיסורא אתי לידיה, דבמה יקנה? אי בייאוש הא השתא אינו מתייאש, ואילו היה יודע שהוא אצלו לא מתייאש. מה שאין כן הכא כיוון שידוע שיתרצה, אם כן השתא נמי בהיתרא אתי לידיה, דמסתמא אינו מקפיד על זה'.

ולפי הנ"ל נראה לומר שהלוקח לחם מחנות המכולת ללא ידיעת הבעלים, באנו למחלוקת בין התוספות והש"ך.

(הרב מרדכי אליהו, שו"ת מאמר מרדכי, חלק ג, חושן משפט, סימן יא)

לפי דברים אלה של הרב מרדכי אליהו, במקרה שאדם לוקח כיכר לחם מן המכולת שלא בידעת בעל המכולת,

ומתכוון לשלם בעבורה לאחר מכן —

(1) מהו הדין לפי בעלי התוספות, ומדוע?

(2) מהו הדין לפי הש"ך, ומדוע?

(6 נקודות)

א. "אמר להם ר"ע אני אלך שמא ילך אדם שאינו הגון ויודיעו ונמצא מחריב את כל העולם כולו".

הוכח מן הגמרא שהחשש של רבי עקיבא היה מוצדק. (3 נקודות)

ב. (1) עיין בדברי הגאון רבי אליהו מווילנא (הגר"א) שלפניך, וענה על השאלה שאחריהם.

אחר שראו גם את הראשון גם את השני ולא סמכו עליהם, האיך חזר עוד לומר "אם הלכה כמותי, כותלי בית המדרש יוכיחו", הלא תשובתם מודעת שיאמרו אין סומכין עליהם. עוד יש לדקדק בלשונם שאמרו אין מביאים ראיה מן החרוב ומאמת המים, שנראה שהראיה נחצבת מצד היותו חרוב ואמת המים; היה להם לומר בקיצור: אין מביאין ראיה ממעשה ניסים. ועוד, למה תלה האותות בדברים הללו מזולתם. (הגאון רבי אליהו מווילנא, הגר"א, קול אליהו על בבא מציעא, נט, ע"ב)

בדברי הגר"א האלה יש שלוש שאלות. הסבר שתיים מן השאלות.

(2) עיין בהמשך דברי הגר"א, וענה על השאלות שאחריהם.

על כן הביא להם ראיה מן החרוב, שנעקר החרוב להודיע לבני האדם שרבי אליעזר נמצא אצלו הדבר הזה, דהיינו מידת ההסתפקות, כי יש חרוב היה בעת חז"ל לישם מושאל על מידת ההסתפקות, כמו שכתוב (ברכות, יז, ע"ב): "וחנינא בני די לו בקב חרובין". והם אמרו לו שאין מביאין ראיה מן החרוב שאין זה אות מספיק, ואינו מוכרח שכל המתעסק בתורה באופן זה, אמת יהגה חיכו שלא יטעה באחד מן הדינים. אחר כך אמר להם: "אם הלכה כמותי, אמת המים יוכיחו". באות הזה מודיע שנמצא אצלו עוד סגולה אחרת שראוי לומר שהלכה כמותו, וזה שהיה מכלל האנשים שנמשלה התורה אצלם למים, והוא רמז שנקבעת אצלו מידת הענווה וכבית הלל שזכו לקבוע הלכה כמותם מפני שענוותנים הם (עירובין, יג, ע"ב). והם אמרו לו: "אין מביאים ראיה מאמת המים", שלא כל מי שדעתו שפלה תהיה הלכה כמותו.

(הגאון רבי אליהו מווילנא, הגר"א, קול אליהו על בבא מציעא, נט, ע"ב)

I. לפי הגר"א, כיצד ניסה רבי אליעזר להוכיח את צדקת דבריו מן החרוב, ומדוע לא קיבלו חכמים

הוכחה זו?

II. לפי הגר"א, כיצד ניסה רבי אליעזר להוכיח את צדקת דבריו מאמת המים, ומדוע לא קיבלו חכמים

הוכחה זו?

(11 נקודות)

פרק שלישי – תוכני תורה שבעל פה

(30 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 17-28 (לכל שאלה – 15 נקודות).

משנה

17. מסכת שבת

א. "הנוטל ציפורניו זו בזו, או בשיניו... וכן הגודלת, וכן הכוחלת, וכן הפוקקת – רבי אליעזר מחייב; וחכמים אוסרין משום שבות" (פרק י', משנה ו').

(1) הסבר בלשונך את הפעולה שעושה "הגודלת" ואת הפעולה שעושה "הכוחלת".

(2) על פי רבי אליעזר, מהו אב המלאכה שעליו עברה הגודלת, ומהו אב המלאכה שעליו עברה הכוחלת?

(7 נקודות)

ב. (1) "וחכמים אוסרין משום שבות" – מדוע חכמים חולקים על רבי אליעזר ואוסרים מדרבנן ולא מדאורייתא?

(2) על פי ר"ע ב, באיזה מקרה חכמים מסכימים עם רבי אליעזר שאדם הנוטל ציפורניו – חייב?

(6 נקודות)

ג. על פי המשך המשנה, התולש מעציץ נקוב – לפי תנא קמא חייב, ולפי רבי שמעון פטור.

הסבר את הטעם לדעה של תנא קמא א לדעה של רבי שמעון. (2 נקודות)

18. מסכת סנהדרין

"כיצד מאיימין את העדים על עדי נפשות? היו מכניסין אותן ומאיימין עליהן: שמא תאמרו מאומד, ומשמועה,

עד מפי עד, ומפי אדם נאמן שמענו" (פרק ד', משנה ה').

א. (1) הדיינים מעלים לפני העדים כמה אפשרויות, ובאמצעותן הם מבררים על מה מבוססת העדות של העדים.

הסבר בלשונך את שתי האפשרויות המודגשות בקו.

(2) על פי המשך המשנה, כתוב מדוע עדות שקר בדיני נפשות חמורה מעדות שקר בדיני ממונות.

(8 נקודות)

ב. "לפיכך נברא אדם יחידי" (שם).

(1) במשנה מוזכרים ארבעה נימוקים לאמרה זו. אחד מן הנימוקים הוא החשש "שלא יהו מינין אומרים: הרבה

רשויות בשמיים".

הסבר כיצד בריאת האדם יחידי מונעת חשש זה.

(2) על פי המשנה, כתוב נימוק נוסף לאמרה זו.

(7 נקודות)

א. "רבי חנינא סגן הכהנים אומר: הווי מתפלל בשלומה של מלכות..." (פרק ג', משנה ב').

- (1) על פי המשך המשנה, הסבר בלשונך את הנימוק של רבי חנינא סגן הכהנים לתפילה בשלומה של מלכות.
- (2) רע"ב מסביר את הנימוק של רבי חנינא סגן הכהנים באמצעות משל על דגים. כתוב את המשל.

(6 נקודות)

ב. "רבי עקיבא אומר ... סייג לחוכמה – שתיקה" (שם, משנה י"ג).

- (1) רע"ב מסביר שיש שלושה סוגי דיבור. כתוב מה הם שלוש סוגי הדיבור, וציין בנוגע לאיזה סוג דיבור נאמר "סייג לחוכמה – שתיקה".
- (2) על פי רע"ב, כתוב מדוע האמרה "סייג לחוכמה – שתיקה" לא נאמרה בנוגע לכל אחד משני סוגי הדיבור האחרים.

(9 נקודות)

אגדה

א. "שאל גוי אחד את רבי יהושע בן קרחה: מה ראה הקדוש ברוך הוא לדבר עם משה מתוך הסנה?..."

(שמות רבה, פרשה ב', ה')

- (1) הסבר מהו הקושי של הגוי בנוגע להתגלות הקב"ה למשה מתוך הסנה.
- (2) על פי המשך המדרש, הסבר את התשובה של רבי יהושע בן קרחה על שאלתו של הגוי.

(5 נקודות)

ב. "ה' צדיק יבחן" (תהלים, י"א, ה').

במדרש מובאים שלושה משלים, ובכל אחד מהם יש תשובה על השאלה מדוע הקב"ה מנסה רק את הצדיקים ולא את הרשעים.

כתוב אחד מן המשלים, והסבר את התשובה על שאלה זו על פי המשל שכתבת. (6 נקודות)

ג. "בעבור היות מעשה האדם רשות מוחלטת בידו, אם ירצה יעשה ואם לא ירצה לא יעשה, ייקרא 'ניסיון' מצד המנוסה. אבל המנסה יתברך יצווה בו להוציא הדבר מן הכוח אל הפועל, להיות לו שכר מעשה טוב, לא שכר לב טוב בלבד" (רמב"ן).

על פי הרמב"ן, הסבר לשם מה ה' מנסה את האדם. (4 נקודות)

21. צדקה וחסד

- א.** "נוח לו לאדם שימסור עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים" (כתובות, דף סז, ע"ב).
כתוב מאיזה סיפור בתורה לומדים את המאמר המצוטט, והסבר כיצד לומדים מסיפור זה את המאמר המצוטט.
(3 נקודות)
- ב.** בסיפור שבגמרא על מר עוקבא ואשתו באות לידי ביטוי שתי דרכים לנתינת צדקה.
(1) ציין שני הבדלים בין הדרך שבה נתן מר עוקבא צדקה ובין הדרך שבה נתנה אשתו צדקה.
(2) הסבר יתרון אחד של כל אחת מן הדרכים לנתינת צדקה.
(7 נקודות)
- ג.** מר עוקבא ואשתו ברחו מן העני ונכנסו לתנור.
הרב יוסף חיים בפירושו "בן יהוידע" מקשה על מעשה זה:
"ואף על גב דהכא, בעובדא דמר עוקבא (=שכאן, במעשה של מר עוקבא), לא היו רבים אלא הוא ואשתו...".
הסבר בלשונך את הקושי המוזכר בדבריו של הרב יוסף חיים, וכתוב את תשובתו על קושי זה. (5 נקודות)

22. רבי זירא

- א.** (1) "שאלו תלמידיו את רבי זירא: במה הארכת ימים?" (מגילה, דף כח, ע"א).
התשובה הראשונה של רבי זירא על שאלה זו הייתה: "מימי לא הקפדתי בתוך ביתי".
הרב חיים טירר מצ'רנוביץ' ("באר מים חיים") שאל: מדוע אמר רבי זירא "בתוך ביתי", היה די שיאמר "מימי לא הקפדתי"?
כתוב את התשובה של הרב חיים טירר מצ'רנוביץ' על שאלתו זו.
(2) כתוב עוד שתי הנהגות של רבי זירא שבזכותן זכה לאריכות ימים על פי דבריו.
(7 נקודות)
- ב.** עיין בדברי הגמרא המתורגמים שלפניך, וענה על השאלות שאחריהם.
רבי זירא, כשהיה נחלש מתלמודו, היה הולך ויושב בפתח ביתו של רבי נתן בר טובי, אמר: כאשר יצאו חכמים (מבית המדרש) אז אקום ממקומי (לכבודם) ואקבל שכר. יצא ובא רבי נתן בר טובי, אמר לו (רבי זירא לרבי נתן): מי אמר הלכה בבית המדרש? אמר לו: כך אמר רבי יוחנן: אין הלכה כרבי יהודה שאמר: מתפלל אדם של מוסף ואחר כך מתפלל של מנחה. אמר לו: רבי יוחנן אמרה? אמר לו כן. שנה ממנו ארבעים פעמים. אמר לו (רבי נתן לרבי זירא): אחת היא לך או חדשה היא לך? אמר לו: חדשה היא לי משום שהייתי סבור שרבי יהושע בן לוי אמרה (ולא רבי יוחנן).
(ברכות, דף כח, ע"א, תורגם מארמית)
- (1) רבי נתן בר טובי שאל את רבי זירא: "אחת היא לך או חדשה היא לך?" הסבר בלשונך שאלה זו. בתשובתך הסבר למה הכוונה במילה "היא" שבציטוט.
(2) על פי הציטוט, כתוב מעלה מיוחדת אחת שהייתה לרבי זירא, והסבר כיצד היא באה לידי ביטוי בדברי הגמרא שבציטוט.
(8 נקודות)

מספרות השו"ת

23. מנהגי עדות ונוסח התפילה

- א. לפניך שלושה פסוקים: "אל תטש תורת אִמְךָ", "בָּרַב עַם הַדְרַת מֶלֶךְ" ו"לא תתגדדו".
הסבר מה לומדים מכל אחד מן הפסוקים האלה בנוגע לבחירת נוסח תפילה בבית כנסת חדש. (7 נקודות)
- ב. הרב נחום רבינוביץ' כתב שבתקופתנו, תקופת קיבוץ הגלויות, נוצר מצב שכמעט בכל יישוב חדש יש אנשים מקהילות שונות בעולם, ונוסחי התפילה שלהם שונים זה מזה.
- (1) על פי הרב נחום רבינוביץ', מהו היעד שאליו צריך לשאוף בנוגע לנוסח התפילה בבית כנסת שנוסחי התפילה של האנשים שמתפללים בו שונים זה מזה?
- (2) על פי הרב נחום רבינוביץ', כדי להגיע ליעד זה — כיצד יש לנהוג בתפילות של ימי החול, וכיצד יש לנהוג בתפילות של הימים הנוראים?
- (8 נקודות)

24. גיור וקבלת גרים

- א. בתשובה שענה הרמב"ם לגר שעלבו בו על היותו גר, כתב הרמב"ם:
"מי שזו מעלתו, כסיל ייקרא?! חלילה לך, לא כסיל קרא ה' שמך, אלא משכיל... תלמידו של אברהם אבינו...".
(שו"ת הרמב"ם, סימן תמח)
- (1) על פי הרמב"ם, מדוע לא ייתכן שגר הוא כסיל?
- (2) מדוע גר נחשב לתלמיד של אברהם אבינו?
- (7 נקודות)
- ב. הרב שלמה גורן כתב כמה פירושים למימרה "קשים גרים לישראל כספחת", ומהם עולה שבחם של הגרים.
כתוב שניים מן הפירושים האלה למימרה זו. (8 נקודות)

25. מעסיקים ועובדים

- א. כתוב בתורה: "לא תעשק את רעך ולא תגזול" (ויקרא, י"ט, י"ג).
בנוגע לתשלום שכר שכיר — כתוב שני מקרים שבהם גם מי שמשלם לפועל עובר על איסור לא תעשוק ועל איסור לא תגזול. (7 נקודות)
- ב. "כל שכיר ששכרו בעדים ותבעו בזמנו, ואמר בעל הבית נתתי לך שכרך, והשכיר אומר לא נטלתי כלום, תיקנו חכמים שיישבע השכיר... ויטול... מפני שבעל הבית טרוד בפועליו, וזה השכיר נושא נפשו לזה".
(רמב"ם, הלכות שכירות, פרק יא, הלכה ו. צוטט בדברי החפץ חיים)
- הסבר את המקרה, את הדין ואת טעם (נימוק) הדין שבדברי הרמב"ם. (8 נקודות)

תפילה כמפגש**26. מצוות התפילה; תפילה בציבור**

- א. (1) לדעת הרמב"ם, לומדים שמצוות תפילה היא מדאורייתא מן הפסוק "ולעבדו בכל לבבכם". הרמב"ן חלק על הרמב"ם וסבר שמצוות תפילה היא מדרבנן.
מהו ההסבר של הרמב"ן לפסוק "ולעבדו בכל לבבכם"?
(2) הרמב"ן כתב: "עניין התפילה אינו חובה כלל, אבל הוא ממידת חסד הבורא יתברך עלינו".
על פי הרמב"ן, הסבר כיצד התפילה היא חסד מאת ה'.
(8 נקודות)

- ב. בזמן המגפה כשהיו בתי הכנסת סגורים והתקיימו מניינים ברחוב, אמר משה: "אני לא מצליח לכוון כראוי בתפילתי ברחוב, ולכן אני מתפלל לבד בבית".
האם נהג משה נכון? כתוב שני נימוקים לתשובתך. (7 נקודות)

27. פסוקי דזמרה

- א. המזמור המרכזי והייחודי של פסוקי דזמרה הוא "אשרי יושבי ביתך".
אחד הנימוקים לייחודו של מזמור זה הוא שמוזכר בו הפסוק "פותח את ידך..."
(1) מהי החשיבות של פסוק זה?
(2) כתוב הלכה בנוגע לפסוק זה שמעידה על החשיבות של פסוק זה.
(8 נקודות)
ב. אדם שאיחר לתפילה, צריך לקצר את תפילתו כדי להגיע עם הציבור לתפילת עמידה.
מה הם שלושת החלקים בפסוקי דזמרה שעליהם אין לדלג? (7 נקודות)

28. ברכות קריאת שמע

- א. במשנה במסכת ברכות (פרק ב', משנה ב') רבי יהושע בן קרחה עוסק בסדר אמירת הפרשיות של קריאת שמע.
(1) על פי רבי יהושע בן קרחה, מדוע קדמה פרשת "שמע" לפרשת "והיה אם שמוע"?
(2) על פי רבי יהושע בן קרחה, מדוע קדמה פרשת "והיה אם שמוע" לפרשת "ויאמר"?
(5 נקודות)
ב. (1) מה הן שתי הברכות שמברכים לפני קריאת שמע בתפילת שחרית?
(2) כמה ברכות יש לאחר קריאת שמע בתפילת שחרית, וכמה ברכות יש לאחר קריאת שמע בתפילת ערבית?
(5 נקודות)
ג. (1) מהי הבעיה בעניינת אמן לאחר ברכת "גאל ישראל" בתפילת שחרית?
(2) כתוב פתרון אחד שהוצע לבעיה זו.
(5 נקודות)

בהצלחה!